

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MESUTOĞLU- TÜRKİYE

(Başvuru no: 36533/04)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

14 Ekim 2008

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli düzeltmelere tabi olabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2008. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (36533/04) no'lu davanın nedeni Hanım Mesutoğlu, Dilek Mesutoğlu, Yusuf Mesutoğlu ve Emrah Mesutoğlu'nun (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) 10 Eylül 2004 tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurudur.

Başvuranlar, Elazığ Barosu avukatlarından S. Ersöz tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuranlar, sırasıyla, 1955, 1986, 1984 ve 1988 doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedirler.

14 Ekim 1999 tarihinde, Mustafa Mesutoğlu (Hanım Mesutoğlu'nun eşi ve Yusuf, Dilek ve Emrah Mesutoğlu'nun babaları) ve Yunus Mesutoğlu (Hanım Mesutoğlu'un oğlu ve Yusuf, Dilek ve Emrah Mesutoğlu'nun kardeşleri) trafik kazasında hayatlarını kaybetmişlerdir.

3 Mart 2000 tarihinde, kazaya sebebiyet veren araç sürücüsü hakkında açılan ceza davası çerçevesinde, Adli Tıp Kurumu, tarafların kusur oranını saptayan bir bilirkişi raporu düzenlemiştir.

Sözkonusu rapora göre, yolun bakımından sorumlu idare olarak Elazığ Belediyesi, 3/8 oranında kusurlu bulunmuştur.

5 Haziran 2000 tarihinde, bilirkişi raporuna dayanarak, başvuranlar, Elazığ Asliye Hukuk Mahkemesi'nde Belediye hakkında tazminat davası açmışlardır.

14 Kasım 2000 tarihinde, Asliye Hukuk Mahkemesi, *ratione materiae* bakımından görevsizlik kararı vermiş ve dava dosyasının, başvuranların kararın kesinleşmesinden itibaren 10 gün içinde dava açmaları halinde yetkili idare mahkemesine devrine hükmetmiştir.

Tanınan sürede başvuranların gerekli başvuruyu yapmaları üzerine 21 Aralık 2000 tarihinde dava dosyası Malatya İdare Mahkemesi'ne gönderilmiştir.

14 Mart 2001 tarihinde başvuranlara tebliğ edilen 11 Ocak 2001 tarihli bir ara karar ile İdare Mahkemesi, kararın tebliğini müteakip otuz gün içerisinde başvuranların dilekçelerini İdari Yargılama Usulü Kanununun hükümlerine uygun olarak tamamlamalarını istemiştir.

2 Nisan 2001 tarihinde, başvuranlar usulüne uygun olarak tamamlanan yeni dilekçelerini sunmuşlar ve İdare Mahkemesi de başvuranların dava açma dilekçelerinin davalı tarafa tebliğ edilmesi ve bu süreçte tarafların layihalarını birbirlerine bildirilmesi gibi usule ilişkin işlemler gerçekleştirmiştir.

12 Aralık 2002 tarihinde, İdare Mahkemesi, usul hatası olduğu gerekçesi ile başvuranların davasının reddine ve dosyanın Asliye Hukuk Mahkemesine iadesine karar vermiştir. İdare mahkemesi gerekçesinde, bir ihtilafın idare mahkemesinin yetki alanına girdiği, ancak,

davanın asliye hukuk mahkemesinde açıldığı durumlarda, İdari Yargılama Usul Kanunu'nun asliye hukuk mahkemesinin idare mahkemesi lehine görevsizlik kararı vermesini öngörmediğini, başvuranların, İdari Yargılama Usulü Kanununun 3. maddesine uygun olarak, doğrudan İdare Mahkemesinde dava açmış olmaları gerektiğini belirtmiştir

2 Haziran 2003 tarihinde, Danıştay, ilk derece mahkemesinin kararını onamış ve 18 Haziran 2004 tarihinde karar düzeltme başvurusunu reddetmiştir.

HUKUK

I. AİHS'İNİN 6/1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Adil yargılanma haklarını ileri sürerek, başvuranlar, ulusal mahkemelerin, İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümlerini aşırı şekilci bir şekilde yorumladıklarını ve mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiklerini iddia etmektedir. Bu bağlamda başvuranlar, AİHS'nin 6/1 maddesine atıfta bulunmaktadır.

A. Kabul edilebilirliğe ilişkin

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, başka açılardan bakıldığında da kabul edilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabul edilebilir niteliktedir.

B. Esas

AİHS'nin 6/1 maddesine atıfta bulunarak başvuranlar, hakkaniyetten yoksun olduğuna kanaat getirdikleri yargılamadan şikayetçi olmaktadır. Başvuranlar, yasa ile öngörülen süre ve usullerde yeni bir dilekçe sunmalarına rağmen davalarının usul hatası bulunduğu gerekçesi ile reddedildiğini iddia etmektedirler. Başvuranlar, ulusal mahkemelerin bu şekilde hareket ederek, kendilerini davalarının esasının incelenmesi imkanından haksız yere mahrum ettiklerini, dolayısıyla mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini de ileri sürmektedir.

Hükümet, sözkonusu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM, iç mevzuatı yorumlamanın birinci derecede ulusal makamlara özellikle de mahkemelere ve yüksek yargı organlarına düştüğünü hatırlatmaktadır. AİHM'nin görevi, sözkonusu yorumun etkilerinin AİHS ile bağdaşp bağdaşmadığı tespitinde bulunmaktan ibarettir. Bu durum özellikle usule ilişkin kuralların mahkemeler tarafından yorumlanması sözkonusu olduğunda geçerlidir. Bir başvuruda bulunmak için yerine getirilmesi gereken formaliteler ve riayet edilmesi gereken sürelerle ilgili düzenleme, adaletin tecellisinin ve bilhassa hukuki güvenliğe saygının temin edilmesini amaçlamaktadır (Bkz, *Walchli-Fransa*, başvuru no: 35787/03, 26 Temmuz 2007).

AİHM, mahkemeye erişim hakkının mutlak olmayıp, özellikle bir başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin koşullarla ilgili olarak zımnen kabul edilmiş bazı sınırlamalara tabi olabildiğini, zira erişim hakkının doğası gereği devlet tarafından bir düzenlemeyi gerektirdiğini ve Sözleşmeciler Devletlerin bu konuda belirli bir takdir payına sahip olduklarını hatırlatmaktadır (Bkz, *Garcia Manibardo – İspanya*, başvuru no: 38695/97; *Zvolsky ve Zvolska – Çek Cumhuriyeti*, başvuru no: 46129/99, 12 Kasım 2002). Bununla birlikte,

getirilen kısıtlamalar, hakkın özünü ortadan kaldıracak ölçüde, kişinin mahkemeye erişimini engellememelidir. Ayrıca mahkemeye erişim hakkına getirilen bu tür sınırlamalar, ancak meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ve hedeflenen amaç ile başvuru araçları arasında makul bir orantı olması halinde 6/1 maddesi ile bağdaşabilir (*Nedzela-Fransa*, başvuru no: 73965/01, 27 Temmuz 2006; *Guérin – Fransa*, 29 Temmuz 1998 tarihli karar).

Bu ilkelerden, dava açma hakkının doğal olarak yasayla belirlenen şartları olmakla birlikte, mahkemelerin yargılama usullerini uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine halel getirecek kadar abartılı şekilcilikten, öte yandan, kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı bir gevşeklikten kaçınmaları gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır (*Walchli*).

Mevcut davada, AİHM, ilk olarak, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. maddesinin Türk İdare Hukukunda bir davanın kabuledilebilirliğine ilişkin koşullardan birini düzenlediğini belirtmektedir. İkinci olarak ise AİHM, İdari Yargılama Usulü Kanununun, hukuk mahkemesinin *ratione materiae* bakımından yetkisi bulunmadığının tespit edilmesinin ardından dava dosyasının sözkonusu mahkeme tarafından idare mahkemesine gönderilmesi aracılığı ile idare mahkemesinde dava açılmasını öngörmediğine hükmederek İdare Mahkemesinin esas bakımından inceleme yapmaksızın başvuranların davasını reddettiğini gözlemlemektedir. AİHM, son olarak, İdare Mahkemesi'nin, davanın unsurları göz önüne alındığında olması gerektiği gibi, sözkonusu sonuca yargılamanın başında değil de ikinci dava dilekçesinin verilmesinden ve özellikle tarafların layihalarını birbirlerine bildirmeleri gibi usulü muamelelerin ardından yirmi aydan fazla bir sürenin sonunda ulaştığını tespit etmektedir. Önce İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun diğer tüm gereklerine uygun olan başvuranların başvurusunu kabuledilebilir bulan İdare Mahkemesi, daha sonra başvuranların, esasa ilişkin karar beklentisi içinde oldukları safhada başvuruyu usul hatası olduğu gerekçesi ile reddetmiştir.

Ayrıca AİHM, öncelikle, davanın idare mahkemesi tarafından görülmesine karar verenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğunu gözlemlemektedir. AİHM, esasa ilişkin olarak ihtilaflı yargılamanın sonucunun ne olacağı konusunda yorumda bulunmaksızın, davanın istisnai koşullarına bakıldığında, başvuranların dava dosyasının görevsizlik kararı veren Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından İdare Mahkemesine gönderilmesi ile İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. maddesi ile öngörülen ayrıntı ve usullere sıkı sıkıya bağlı kalarak başvuranların İdare Mahkemesine başvurması arasında alınacak sonuç açısından hiçbir fark bulunmadığına kanaat getirmektedir. Hangi yöntem aracılığı ile olursa olsun, mevcut davada ulaşılmak istenen amaç davanın *ratione materiae* bakımından yetkili bir mahkemede görülmesiydi. Mevcut davada 9. maddenin kati surette uygulanması gerektiği farz edilse dahi AİHM, ihtilaflı yargılamanın hemen başında ve İdare Mahkemesi'nin ara kararının hemen ardından, başvuranların, tam anlamıyla İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun hükümlerine uygun olarak yeni bir başvuruda bulunduğunu not etmektedir.

AİHM'ye göre, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 4. maddesi ile birlikte 9. maddesinin *ratio legis'i* (yani kanunun koyuluş nedeni) idare mahkemelerine erişimi kolaylaştırmaktı. Oysa mevcut davada, başvuranları, esas bakımından dilekçelerinin incelenmesinden yoksun bırakan usulü muameleye ilişkin bir gerekliliğin yorumu söz konusudur ki bu durum mahkemeler ve yüksek yargı organları tarafından sağlanan etkin koruma hakkına yönelik bir ihlal oluşturacak niteliktedir (*Miragall Escolano ve diğerleri-İspanya*, başvuru numaraları: 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41466/98, 41484/98, 41487/98 ve 41509/98).

Yukarıda söylenenler ışığında, AİHM, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nu 9. maddesinin çok katı bir şekilde uygulayan Türk idare mahkemelerinin aşırı şekilci davrandığı ve başvuruları mahkemeye erişim haklarından ve AİHS'nin 6/1 maddesi uyarınca adil yargılanma haklarından yoksun bıraktığı kanaatindedir.

Sonuç olarak, AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Aynı olaylar temelinde, başvuranlar, AİHS'nin 6/1 maddesi kapsamında yaptıkları şikayetleri sunmak için iç hukukta etkili bir başvuru yolunun bulunmayışından şikayetçilerdir. Başvuranlar, AİHS'nin 13. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, sözkonusu iddiaya karşı çıkmaktadır.

AİHM, sözkonusu şikayetin yukarıda incelenen şikayetle bağlantılı ve dolayısıyla *kabuledilebilir* olduğunu belirtmiştir.

AİHS'nin 6/1 maddesi kapsamında ulaştığı tespiti göz önüne alarak AİHM, mevcut davada sözkonusu hüküm ihlal edilmiş olsa dahi ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığı kanaatindedir (mutatis, mutandis, *Bakan-Türkiye*, başvuru no: 50939/99, 12 Haziran 2007; *Mehmet Hüsnü Tunç-Türkiye*, başvuru no: 20400/03, 21 Şubat 2008).

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuranlar, aile üyelerinin vefatı ile gelir kaybına uğradıklarını ifade ederek maruz kaldıkları maddi zarar için 181.512,80 YTL [yani yaklaşık 92.500 Euro] ve davalarının esas bakımından inceleme imkanı tanınmaması nedeniyle 15.000 Euro manevi zarar talebinde bulunmaktadır.

Hükümet, sözkonusu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM, AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmemiş olsaydı dava konusu yargılamanın yol açabileceği sonuç hakkında yorum yapma gereği duymamaktadır (Bkz, örneğin, *Mantovanelli-Fransa*, 18 Mart 1997); böylece başvuruların maddi zarara ilişkin iddialarının reddedilmesi uygun olacaktır. Buna karşın AİHM, başvuruların adil yargılanma hakkından yoksun bırakılmalarının, sadece AİHS'nin 6/1 maddesinin ihlal edildiği tespiti ile telafi edilemeyecek bir manevi zarara neden olduğu kanaatindedir. AİHM, hakkaniyete uygun olarak AİHS'nin 41. maddesi uyarınca başvuranlara ortaklaşa olarak 3.000 Euro verilmesinin uygun olacağı kanaatindedir (Bkz; *Walchli; Arma-Fransa*, başvuru no: 23241/04, 8 Mart 2007).

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar, çeviri masrafı yaptıklarını dile getirmiş ancak miktar belirtmemişlerdir. Başvuranlar taleplerini destekleyecek hiçbir belge de sunmamışlardır.

Hükümet, mesnetten yoksun olduğu gerekçesi ile sözkonusu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM yerleşik içtihadına göre, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca yargılama masraf ve giderlerinin geri ödemesi, gerçekliğinin, gerekliliğinin ve makul oranda olduğunun ortaya konulmasını öngörmektedir (*Iatridis-Yunanistan* (adil tatmin), başvuru no: 31107/96).

AİHM, başvuranların yargılama masraf ve giderleri kapsamındaki iddialarını gerekli belgelerle desteklemediklerini gözlemlemektedir. Sözkonusu talebin reddedilmesi uygun olacaktır.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE

1. Başvurunun *kabuledilebilir* olduğuna;
2. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 13. maddesinin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL'ye çevrilmek üzere, her türlü vergiden muaf tutularak Savunmacı Devlet tarafından başvuranlara 3.000 Euro (üç bin Euro) manevi tazminat *ödenmesine*;
b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;
5. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 14 Ekim 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.